శ్రీ రస్తు.

జనమేజయ సర్పయాగము.

పిల్లలమఱ్ఱి రామమూర్తి,

తెనాలి.

విజ్ఞాపనము

చదువరులారా!

ఇదివర కేనెన్నండు నిట్టి రచనల[redacted]గజొలిన వాఁడఁగాను. కాని ప్రస్తుతస్థితినిబట్టి "గణ యతి ప్రాస లక్షణముఁజూడఁగ లేదు, పంచకావ్య శ్లోక పఠనలే" దను మాటల నుత్తరభాగంబు నాయెడ నిక్కువంబైనను, నచేతనములైన శిలలనుగూడ చెమ్మగిలఁజేసిన భువనానందకరంబైన శ్రీకృష్ణుని వేణునాదంబట్లు మంచుఁడనగునన్న స్త్రీకమహాత్ముని ప్రభావంబు సేయ, లోననుప్పొంగు నానంద ప్రవాహంబున కీసగణిఁగల్పించితిని. కాన రసగ్రహణపారీణులగు విద్వజ్జనంబు లన్యత్ప్రథమయత్నంబగు దీనంగల దోషంబులను మన్నింపఁ బ్రార్థించుచున్నాడను.

ఇట్లు,

సుజన విధేయుఁడు

పి. రామమూర్తి.

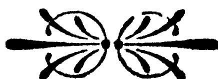

క॥ శ్రీవాణీ గౌరీవా
ణీనాథులఁ దత్సుతుల ననేకపవదనున్
శ్రీనాథకింకరుని హను
మానుం దార్క్ష్యుని భజింతు మానిత భక్తిన్॥

క॥ మును వ్యాసప్రాచేతసు
లనుదదితర సంస్కృతకవులను దెనుఁగున నిం
పొనరఁ గవిత్రయమును నిఁకఁ
గొనకొని సత్కవుల నాదు గురువులఁ దలఁతున్॥

విషయసూచిక.

శ్రీ వేంకటేశ్వరాయనమః

జనమేజయ సర్పయాగము.

శా॥ శ్రీలీలల్ పరకీయసంగతులఁ గావిల్లంగ స్త్రీచిత్తమూ
మూలాగ్రంబును జూచలంబయెటునమ్మన్ గోవిమంథాంచు న
బ్బాలన్ వక్షముపైన సన్నిధిని నిల్పన్ దృష్టినోప్పారెనా
నాలీలన్ ఫణిపై బరుండు ననఘుండస్త్రీఘు మమ్మేలుతన్॥

వ॥ ఉగ్రశ్రవసుండను సూతుండు శౌనకాది మహామునుల నవలోకించి యిట్లని చెప్పందొడంగె.

—♦ కద్రువశాపము ♦—

సీ॥ బ్రహ్మతనూజా కశ్యపప్రజాపతిసతుల్
కద్రూవినతలను కమలనేత్రి
లనపత్యలగుచు భవ్యవ్రతంబుల భర్త
నారాధనము సేయనతఁడు వారి
యెడఁబ్రసన్నాత్ముఁడై యిత్తుమీవరములఁ
గోరుకొండనముందు కద్రువయును
నగ్నిసన్నిభులు దీర్ఘాంగులౌ సూనుల
వేవురిఁగోరఁగా వినతయంత

తే॥గీ॥ నాకుమాఁకులకంటె బలాఢ్యులైన
కాయజుల నిర్వురను గోరఁ గశ్యపుఁడును
దాను మునుపుత్రకామేష్టిఁ దనరఁ జేసి
యుంటవారి యిష్టంబు లొసఁగెఁ బ్రీతి॥

తే॥గీ॥ రమణి కద్రువ గాంచె వార్ధిమున శేష
వాసుకి ప్రముఖ సహస్ర పన్నగులను
వినతయును నూరుఁడను నొక్క వికల దేహుఁ
గాంచి రెండవ సుతునికై కాచియుండె॥

తే॥గీ॥ అంతకుంబూర్వ మమరులు నసురులరిగి
కలశవారాశిఁ దరచి రక్కజముదోఁప
నంతసుధయును శ్వేతహయము నత్రిజుఁడును
నిందిరయు నాకహాయమాదులందుఁ బుట్టె॥

శా॥ ఆకద్రూవినతల్ చరింపుచొకనాఁ డాయబ్ధితీరంబునన్
నాకాశ్వంబును జూడఁగా వినత "యాహా! యంతయుఁ శ్వేతమౌ
నాకాశ్వం" బన నంతఁ గద్రువయు "నౌనా? కాదు వాలంబున
న్నో! కాంతా!" యనవాదమై చెలఁచిరక్లే పన్నిదం బొందారుల్

తే॥గీ॥ "నీలవాలంబె కాదేని నీకు నేను
దాసినగుదైన నాకీవ దాసివగుదు"
వనుచుఁ గద్రువయన నప్పుడర్కుఁ డనుగ
దాని యఱునాఁడు చర్చింపఁదలఁచి పేసరి॥

సీ॥ పందెమోడెదనన్న భయముచే గద్రువ
తనయింటి కేగి యాత్మజుల బిలిచి

"సుతులార! కలశాబ్ధి సూరెల నుచ్చైశ్శ్ర
వంబను వాసవాశ్వంబు గలదు
వినుఁ డేను వినతయు విహరింపఁ బోయి మా
కడి గానఁబడియెఁ దానంత వినత
హయమంతయును శ్వేతమన్నఁ గాదని యేను
వాలంబసితి మంటి వాదమొదవె
ఆ॥వె॥ దాన నన్యోన్యడెకరో వారు రెండవ
వారి కగుదురపుడ బానిసగను
గాన హయమును తోఁకఁ గప్పినల్లొనరుప
వలయుఁ దేనుఁ జొకందు వార్ధికడకు॥

చ॥ అనవిని పుత్త్రులెల్లరును "అయ్యో! తల్లి యపంచనములోఁ
దనియును నెట్లులోనగును ధర్మ్యమగునే! యెఱుకఁ గలారె మా
నిను లెట్లు లైన?" [illegible] గుండిన గాదని వేయులం
గని జనమేజయా [illegible] దెగ్గ [illegible] పించెఁ దల్లియుఁ

తే॥గీ॥ [illegible] టకుఁ దమ్ము శాప
మునకు భీతిల్లి [illegible] దీరమునను వచ్చి
సురహయపుఁదోఁక మొదలంటఁ జుట్టి కప్పి
నల్లగా [illegible] విస్మయముగ॥

వ॥ మఱునాఁడు కద్రూవినత లబ్ధోటికిరా వినత దవ్వుల
హయవరు కాలవాలంబుఁ గాంచి "యాహా! యెంతయుం బోరవ
డితి. నిజముగా నీయుచ్చైశ్శ్రవంబు వాలమసితంబ, ఓడితినని
నాఁటినుండి సవతికి దాసియైయుండె అట్లు పంచశతాబ్దంబులు

సన్నుతిదవ వినతకు గరుడుండుదయించి కద్రువ కోరినయట్టు లమృతభాండంబుఁదెచ్చి జనని దాస్యవిముక్తగాఁ జేసెను.

—* ఏలాపుత్త్రిని సువార్త *—

వ॥ అమృతంబుపయోగించు నవిపన్నాలరగుటకు గరుడనియుక్తిఁ దెచ్చిన వాసుకిప్రముఖులైన పన్నగులు మిగిలివచ్చి మోసమందిరి సుధనుజడయ [illegible] వారి పాత్రునిచ్చగింపక.

సీ॥ శేషుండు నిర్మలచిత్తుఁడై కడునుగ్రి
తపము మొనర్చఁ జేసి విధాత్రనాజ్ఞఁ
దనరిభూభారంబుఁ దనఫణాగ్రంబునఁ దాల్చి
యసురారికిఁ దల్పమై [illegible]
నంతవాసుకి దనకములకెల్ల [illegible]
[illegible] వయిన్యబందు
కులతోడ భావ్యపి [illegible]
కుపితకద్రూవచోఘోరకష్ట
ఆ॥ వె॥ కధునికీలల [illegible]
సమయునున్నయట్టి సర్ప [illegible]
దల్లిశాపమున ధాత్రి [illegible]
వదలిచింతఁగుంద నతనికపులు॥

సీ॥ అవనీధవుఁడు సేయు నజగరాధ్వరమునఁ బా
డొనరింతిమందఱ మనుచుఁగొంద

అతని ధర్మాసక్తునర్థించి మునియును
మఱికొందఱతనికిమాతృలరయి
యుట్టిజన్మముఁబట్టి యుపాదరంబులు సెసు
వని బిట్టుచాటుద మునియుఁనింకఁ
గొందఱచ్చటి యాజకులు యజ్ఞవిధులను
వదలిపాఱఁగఁ బైనఁ బడుదమనియు

ఆ॥ వె॥ నుత్తములగుకొంద ఱుర్వీసురవ్రజం
బోత్రశిఖశిఖాళ్ళి కోపనెట్టు
లను చుఁజర్చసేయు నట్టివే లాపుత్త్రిఁ
డపాలలతోడి తమ్ముఁడనియెనిట్లు॥

ఆ॥ వె॥ అన్నలార! నాకు నమ్మ [illegible] నాఁడు
దానియొడిన నిక్రమించినట్లు
లుండినఁగఁగఁ [illegible] నాగ [illegible] కను
బ్రహ్మకైన మట్టిభాషణములు॥

వ॥ అని యెట్లంటి [illegible] వినుండు,

సీ॥ కమలాసనా! [illegible] కమ్రపకరమల్లి
నాగలోకపునాసనంబు గలుగ
శపియించెగద యెట్టిసం[illegible]సిఫణికుల
[illegible]యాబుకుగుణం[illegible] [illegible]సేయు
వలనిలింపులకిట్టులని వజం దాడన
మేజయుండవగాలి మేపరులకుఁ
గనలిచేసెదు భుజంగమయాగమున దట్ట
నాగాళులకు నాశనంబు పిదప

తే॥ గీ॥ నహులరక్షింప నాగరాజానుజయయి
తగుజరత్కారువుకు జరత్కారమునికిఁ
బుట్టునస్తీకుఁడనియెడి పుణ్యమూర్తి
యనుచుఁగావున మునికింకనడలనేల?

వ॥ అనిచెప్పి సేలాపుమారుని పలుకులకు గరంబు సంతసిల్లి యాతనిఁగొనియాడి వాసుకి మొదలైన కాద్రవేయు లుభయంబుడిగి యుండిరి. నాఁటఁగోలె వాసుకియుందన యనుజ జరత్కారువును బాణిగ్రహణమొంద జరత్కార మునీంద్రుఁ డెప్పుడరుదెంచునో యని తదాగమనంబెదురుసూచుచుండెను

సర్పయాగము

చ॥ అటుజనమేజయావనితలాధిపుఁ డాయనతండ్రితక్షకో
త్కటవిషవహ్నిధాయనికిఁ దప్పిన యార్తిమమూర్ఛ వినంగ వి
స్ఫుటతరశోకరోషములఁ బూజ్యుఁడు సెందినిరస్తహార్షుఁడై
పటిమభుజంగశబ్దమును బాపఁగ మంతనముండిచింతమై॥
తే॥ గీ॥ "తక్షకుండెట్లు నాతండ్రిఁదనవిషాగ్ని
కరిధింధనమొనరించెనట్లయేనుఁ
దవిలియుగ్రాగ్నిశిఖలనుదగ్ధఁజేతు
భయదతక్షకునిపుడె సబాంధవముగ।
మ॥ ఫణియాగంబునఁగాక సర్పములదర్పంబాఱునే"యంచుఁద
త్క్షణమేవంశ పురోహితాదుల సమక్షంబందునానాహిమా

రణదీక్షాపరతంత్రుఁడై యురగసత్త్రంబొందు గావించె దా
రుణభంగిన్ జనకాపమృత్యుజనిత క్రోధాగ్నిఁ జల్లార్పఁగన్
తే. గీ. ఉదితరీతినివలయు మఖోపకరణ
వివిధవస్తుసంభరితంబున విరళధన
ధాన్యసంపూర్ణమైన యధ్వరనికేత
నంబొకటి సిద్ధముం జేసె నరవరుండు.

వ. అట్లు విధ్యుక్తముగా మహాయజ్ఞాయతనంబొందు గావించి జనమేజయుండందున్న సమయంబున,

మ. తగుదృష్టిం గని యొక్కఁ "డో నృపుఁడ! యేతద్దండకాకాధ్వరం
బగునే పూర్ణము? మధ్య వేయు నగుఁజుమ్మా! విప్రుఁడే కారణం
బుగ" నంచున్ దనవాస్తువిద్యఁ గడు సంపూర్ణత్వ మొప్పారఁ దె
ల్పఁగ నావల్కులఁ ద్రోచి భూపుఁడు మఖప్రారంభమున్ జేయఁగా.

మ. ప్రకటంబౌ హోతగా నొకఁ డధ్వర్యుండుగా నుక్కఁడోం
కారుండౌ నప్పుడు బ్రహ్మగా మఱియొకం డుద్గాతగా నిట్లు తె
న్నికఁ జెన్ షోడశ ఋత్విజుల్ నియతిమహావిశ్రేష్ఠులం గొందఱై
యుఁ గౌతుక్యంగలవారు సభ్యులయి యుర్వీభృద్విధి యోగంబునన్
తే. గీ. అతివిచిత్రప్రదర్శనం బనుచు సభ్య
లోకవిధి బొదుంభిలాషఁ నుబుకుచుండి
కలమిఁ "బిల్లికిఁ జెల్లాట మెలుక కెన్నఁ
బ్రాణసంకట" మనెడు నాభంగిగాగ.

తే. గీ. ఒనర జనమేజయుండును శాస్త్రోక్తరీతి
దివిజనిభులైన మునులు ఋత్విజులరగుచుఁ

దనదుపగఁ దీర్చి సాయమై తనరిసందు
కల్పిభుజములు నూఁడయి నట్టియుబ్బె

తే॥ గీ॥ అపుడు పలయు నదెల్లనాయత్త మయ్యె
నవ రెవరిస్థానముల వారలెలమినుండి
రవనినాథుండుఁ బత్నిసమన్వితుఁడయి
యాగమారంభ మొనరించ నాజ్ఞ నొసఁగె॥

తే॥ గీ॥ అంతయాగశిఖిలోకట యజ్ఞానలమున
వేల్వఁగాఁ గడఁగె మహాహూద్వ్యాప్త సరణి
ధూమపటలంబు మెలమెల్లఁ దొడరఁ జొచ్చె
నవనినాథుని సంతోషమునుకరించి॥

ఉ॥ మానక నాశనంబు నన వారి మెలేకద సల్పు కార్యము-
దేనుద్వాదగ్రిజుండని సుమీ! ముదముందును యాగకర్త బృహ-
ద్భానుఁడు మేనిపైన విశదంబగు నుగ్రశిఖాచయంబులం
బూని కృపాలుకట్టకుటఁ బొల్పెసఁగెన్ బ్రకటా దాహియై॥

క॥ ధరణిన్ ముంచెను వర్షపుఁ
దరుణాగ్నం దెసఁగు నాకి దర్వహస్తాల్
కరమరుదై యీాతె ధరా
మరువరులొనరించు తుములమంత్రాస్థలుల్॥

వ॥ అంత

సీ॥ మొదల సన్నసియల్కు డొదవె స్రోతలకంతె
నాయల్కుడొక రొదయయ్యె నదియు
ననతి దూరంబునం దంభోధిసేసెడు
నినదంబువలె నుండె నినదమంతఁ

గట్టిదెబ్బల మ్రోఁతగానుండె నాక్రోశ
చెట్లు కూలినయట్లు చెలఁగెఁబిదప
నంతనాక్రందనం బంతరోదనశబ్ద
ములును హాహాకారములునుదుదకు

ఆ॥వె॥ జటిగి వహ్నిఁజేలు ఛట్ఫటమని వట్టి
పొగయు కాక యొండుపొడయె లేక
సమయు విప్రమంత్రసంహాతి వివశులై
నమ్ముచుండి రగ్నివలను కపులు॥

మ॥ స్ఫుటమేమృత్యువొ కప్పడట్టులగుటన్ కోకింబిపోపోవఁజ
చ్ఛుటకన్న గుమిఁగూడిచావఁదనుకే చోద్యంబు గా సర్పదిక్
తటమార్గంబులరా దొరంగినరలల్ తద్భోషణంబులై
చటులాభీలమహానుఖాంశు సభ బ్యాలాంతరప్రాప్తికై॥

క॥ కలఘోరభోగయుత రా
జిల గోనసమాతులాంద్య శేషాహివిధం
బులు కేఁగి దాటఁగూడ
పిలుపుఁ బలె వెడలె ...॥

క॥ ఒకదీర్ఘఫణసర్పములా?
కాకోకతిత పుఫణాలా? మణిగణవర్ణములా?
ప్రకటించిచిరాని దెబ్బఁగ
నొకవిధమననేల? బహువిధోరగజాతుల్॥

సీ॥ పిల్లలుఁదండ్రులుఁ దాతలవ్వలు నన్న
లుందమ్ములును బుత్త్రులును సతులును

మామలు బావలు మఱఁదు లల్లుండ్రుఁ గో
డండ్రు నవ్వలును చెల్లెండ్రు నిట్లు
చుట్టముల్ పక్కముల్ సుహృదావళులును చి
న్నలుఁ బెద్దలెల్లరు నొలసి పొవ
లటులబిట్టేడ్చుచు నటునిటుగాఁ ద్రొక్కు-
కొనుచుఁ గట్టలుగట్టి కొనుచునవల

తే॥ గీ॥ నేడనో మించి పోయినట్లుగుదెంచి
గొల్లుమని కూలుచుండిరి గుండమందు
వంశముల లెక్కకిహలోకవాసులు దమ
యార్తనాదంబు లంబరంబంటె మ్రోఁయ ।

ఒకయాశ్లేషసుఖంబులా ! చివరమాటాలించు బాష్పంబులా!
యొకకో కొనల తృప్తచిత్తములకై యోదార్పు వాక్యంబులా !
నొకమందీకృతదృష్టి పాతములతో నొప్పించు ప్రేమంబులా !
అకటా! యన్నియవస్థలం బొసఁగెనా వ్యాళావసానంబునన్ ॥

నాఁగాతుమేయు కూళలు పినాకియునొందెను నిందెయాంచుసం
దేహమువీడి పన్నగుఁ దిట్టముఁ దద్దహనంబు సొచ్చినన్
సాహసియై మరుత్సఖుఁడు ఛట్ ఛట ఫట్ ధ్వనులుప్పతిల్లఁగా
నాహుతిసేయఁ దారసిలె వ్యాలకులంబుల నుగ్రవైఖరిన్

ఆ॥ వె॥ ఇట్టివి తరంగు లిట్టిచిత్రపుమేను
లిట్టివివిధములను లెన్న నేల ?
అట్టివన్నియును ఘనుఁడగ్ని దేవుఁడు పొట్టఁ
బెట్టుకొనఁగఁజూచెఁ దుట్టతుదకు ॥

ఆ॥ వె॥ ప్రేతములఁ బిలిచి సోపి పడసిన పుత్త్రికలు
తెలియఁజండవహ్ని తేజులగుట
సమితసఖ్యమున నయంబందసాగిరి
తెలియఁ జండవహ్ని తేజమునన ॥

మ॥ ఒకమాటాయుర గాన్వయంబునటపై నొండన్వయంబంతవే
ఱొకమాటే యుదిరి యొక్కమాటది యునిట్లు గ్రామల ప్రాప్తిఁ బా
యక యొక్కుమ్మడి సంతరింపఁగ సవాతాహారవంశంబులు
ర్వ్యాకిభారంబనుమాట సెల్లఁగు పితోస్వైజాని సత్ప్రాప్తిగా ॥

మ॥ హితబుద్ధిన్ సతమొక్కచో నిలువఁగాల్లే లేక వల్మీకకై
లతలత్తున్న జదలంబులన్ మలఁగువ్యాలశ్రేష్ఠులందొప్పినా
దితకాకోదర హోమధూమచయముల్ దాఁకెన్ దిశాంతంబులు
ద్ధతినేరస్థుల దొప్పమూగుభట సంతానంబులం గేరుచున్ ॥

క॥ వివిధాంగవర్ణ మస్తకు
లవిరళబలయుతులునైన యనిలాశను లు
గ్రవిధి ప్రేరితులై చ
చ్చువరుస జనమేజయుండు సూచుచునగియెన్ ॥

క॥ అలమంత్రోచ్చారణరవ
ములు సర్పము లేడ్చు రావములు దహనజ్వా
లలఁబడి కాలెడు రవములుఁ
గలఁచెన్ భుజగేశ్వరులను గనుదుస్సహమై ॥

తే॥ గీ॥ పచ్చపచ్చని కొంపలు పాడువాఱ
జొచ్చె మృత్యువిహారముల్ హెచ్చెనాగ

సంతతులదర్పమంతయుఁ జచ్చెనలరి
మేదినీకాంతుఁ డెంతయుమెచ్చెమఖము॥

ఉ॥ తత్సమయంబునన్ భుజగతల్లజులొక్కెడఁగూడి "యీపరీ
క్షిత్సుతుఁడన్న మేమొకో? నశింపఁగ మమ్ములఁదల్లి యిట్టియా
దృత్సరణిన్ శపించుటది యారయ నేమొకొ? యెప్పుడిట్టి బీ
భత్సపుముత్సవంబు కగు బాపురె!" యంచుఁగలంగి రెల్లరున్

తే॥ గీ॥ తమకువంతులు నెల్లెడ దఱియుటంచు
భయపరీతాత్ములై తదుపద్రవంబుఁ
గాపు ఘనునాగమనము సంభావనంబు
సేయుచూఱకి యొక్కింత సేపుమనిరి॥

వ॥ అప్పటికే నానావిధ సామాన్యభుజంగమ వంశంబు లన్నియు నంతరించి యంఁక నాయకుల కులంబుల వంతులురా మొదలిడ.

క॥ పటుతర భూసురమంత్రో
త్కటసంహూతిన్ గలంగి ధైర్యముసెడి సం
కట మేచివిడక గుండెలు
తటతట మనరాదొడంగెఁదక్షకుఁ డంతన్॥

క॥ వపువెల్ల వడఁకసుడివడు
చవుడాతఁడు మింటఁదోఁచి యాకులభంగిన్
దపియింపు "చో పురందర!
కృపఁగావు"మటంచునేగ నింద్రునికడకున్॥

వ॥ శతమఖుండును వాసుకిప్రముఖదర్వీకరోత్తముల

కురంగ సత్త్వభయంబు లేమి నెఱింగినవాఁడు గావునఁ దక్షకు
నోడకుండుమని చెప్పియుంచెను.

ఆస్తీకుని జననము

వ॥ అది యెట్లుండె.

సీ॥ వసుధ యాయావరాన్వయుఁడొకం డురుతపో
ధనుఁడు జరత్కారుఁడను వాఁడు
శమితేంద్రియుఁడు బ్రహ్మచర్యంబుననెయుండి
చటుల పునర్జన్మ సాధ్వసమున
సంసారమొల్లక సంయమీంద్రుల గోష్ఠి
నొగిఁజరింపుచుఁ గాదకొక్కనాఁడు
ఘోరాటవిని నొంటిఁ గ్రుమ్మరు నొకచోటఁ
దలలుక్రిందుగ వ్రేలు తపసితరులఁ
తే॥ గీ॥ గాంచి తా బ్రహ్మచారియౌ కారణమున
వారధోగతులకుఁ బోవు వరుస నెంచి
ఖిన్నుఁడై వారిగతులను క్షేమ మొదవ
బహువిధభవబాధలను మదిఁ బాదుకొల్పి॥

క॥ వారలకిట్లను "పితృవరు
లారా! వివాహావసర మలంఘ్యము గాన
వారక సనామయగు క
న్యారత్నము కొఱకుఁ జేతు నన్వేషణముల్"॥

క॥ అనికదలి భూప్రదక్షిణ
మనఘుం డొనరింపుచొందు నవనీస్థలిపైఁ

దనవామమున్న యాక
న్యను గాంచకయున్న సమయమందున నాగుల్॥

క॥ కొండఱుచారులు వాసుకి
కందింపఁగ నీసువార్త నాతండును నిం
పొంద జరత్కారువుంగో
నెందు జరత్కారుఁడుండు నెందను చేరన్॥

తే॥ గీ॥ చేరి మునికిర్వురు ప్రీతిఁ జేరి మ్రొఁగి
వాసుకి "మహాత్మ! యీకన్యవరగుణాఢ్య!
భార్యగాఁగొనుమయ్య! యోపరమపురుష!"
యనఁగ నతఁడును గని పెండ్లియాడె దాని॥

తే॥ గీ॥ పెండ్లియై భర్త వే తనప్రియను జూచి
"యెపుడు నాకొక యవమానమొదఁ దలంతు
నపుడు నినుబాసిపోయెద" ననల తాంగి
నాఁటినుండి యప్రమత్తయై నడచుచుండె॥

చ॥ కడకొకనాఁటిసంధ్య ముని గాఢతరంబగు నిద్రనుండి లే
వడ తన సాంధ్యకృత్యము లవారిత దీక్షనొనర్పనంత నా
పడతియు "నిల్లొకో నిదురభంగము సేసినఁ? జేయకెట్లొ?" యం
చెడలుచు నిద్రమేల్కొలుప నయ్యనఘుండతికోపతప్తుఁడై॥

క॥ ఏల నను మేలుకొలిపితి?
కాలంబవె చూడు నాధ! కనులాఁపు వెసన్!
ఓలో లేకున! గోలవె?
యేలా యతఁడస్తమించు నెఱుఁగడె నన్నున్?॥

తే॥ గీ॥ ఘోర ! నాకిదియవసాన మగుచు లేది
"ప్రాణసఖి ! వినుమికఁబుట్టెడు పుత్త్రికుండు
విగతకల్మషుఁడగుచు సర్వవిదుఁడు సుధరు
వశీయుండై [illegible] రాజ్యమేలుఁగావ॥

వ॥ వనవపథు [illegible] నాసు [illegible] సుఖం
బుండునని" యని [illegible] భార్యను
విడచి [illegible] మెను. [illegible]
దివసంబు [illegible] నృపాళ
[illegible] బెటు [illegible]॥

[illegible] శ్రీ [illegible]

[illegible] వర్ధన సహాధ్యాయిగాఁ
[illegible] వేదముల [illegible] గజ్ఞానముంబొంది ధీ
[illegible] శాస్త్రంబులు పస్థ [illegible] విపులకీర్తి నార్జించి పెంతఁడం
చనలోకిల [illegible] పుచ్ఛ రాజిలు మనుద్యచ్ఛేముషీసింధువై॥

సీ॥ సత్యక్షమాది భాస్వన్మహా గుణములఁ
సదమలమణుల ఖానాగరంబె !
సాధ్వీమతల్లి యగు జనయిత్రి పాత్రిగాక
కతులితంబుగఁబుట్టి నట్టి యినుఁడె !
కురకాంతలనెడు చంపకసుమంబుల నాన
సంతసింపనియట్టి షట్పదంబె !
హరిపాదచింతనంబను మానససరోవ
రమున రాణరహించు రాజహంస

తే॥ గీ॥ హార! యిమ్మాత్రి కగయాదుల్యంబు గలదె?
యనఁగ బాల్యంబునందె విఖ్యాతిఁ బొందె
తరుణిపరిరంధి! మహితయాశస్సుగంధి!
ధిక్కృతావనిజాని! యాస్తీకమౌని!॥

వ॥ అట్లభివృద్ధి నొందుచున్న యాస్తీకుఁ డుండ, వాసుకియు నిజజనని శాపవచనచోదితములై యసంఖ్యాకంబులగు వాతాశనాన్వయంబు లగ్నిం దెరలుచుండఁ గరంబుఁ జింతిలి చెల్లెలికడకువచ్చి యిట్లనియె

క॥ "నారీ! మద్భగినీ! జర
త్కారూ! జనమేజయుండు సలిపించెనునీ
ఘోరంపు సర్పయాగము
వారింపఁగ నీకుమారు వడినంపఁగదే!

క॥ వనజాసను వచనంబి
ట్లని యేలాపుత్త్రుఁడన్నదాదుల కెఱిఁగిం
చినగాన వానినిపుడం
పనిచోనగు సర్పములకుఁ బ్రియంబు బహులా!"॥

తే॥ గీ॥ అనఁగ నదియును నాస్తీకునర్మిలిఁగని
"యన్న! నీమాతులుఁడు కోరినట్లు చేయు"
మనగవాడునుఁ "గడచినయవి యొక్క
నింకనొక సర్పమును నీల్గనీయ" ననుచు॥

— యాగనివారణము —

క॥ నిస్తులతేజుఁడు శతలిక
శస్త్రాత్ములరైనయట్టి స్వస్తిముఖులతో

స్వస్తి జనమేజయునకు
నాస్తీకుఁ డొనర్చి యిట్టులని నుతించెన్॥

ఉ॥ చంద్రికలావతంసుఁడవు సారయశోవిపూర్ణ చంద్రికా
సాంద్రదిగంతరాళుఁడవు తేజ్మైరవులందున ధన్యమూర్తి హే
వీంద్రసమానవైభవ! త్వదీయనృపాలనరాజ్యమంతయున్
సాంద్రసుఖాస్పదంబగుఁగ సాధిక విద్యాది నానారాజ్యమే!

ఉ॥ పాండవవంశజుండవయి పావనమై తగు రాజ్యలక్ష్మి ను
ద్దండపరాక్రమోన్నతిఁ దద్దయు దోర్యగమందుఁ దాల్చియా
ఖండలువైభవం బెసఁగఁగాంచిత వస్తువనంబులిచ్చుటన్
బండిగఁ దృప్తులైరి వసుధామరణా! విలసద్ద్విజోత్తముల్॥

క॥ నల ధర్మరాజయజ్ఞము
లలరంగఁ బ్రియాగనా పరీక్షితియజ్ఞం
బలశాశి పాణియజ్ఞము
నలఘుమతిన్ నీవొనర్చునదియు సమంబుల్॥

చ॥ అసదృశసత్త్వబోధను లహార్పతిసన్నిభచండతేజులు
ల్లసిత సుధీపరిపూర్ణు లకలంకచరిత్రులు నైన వీరలిం
పెసఁగెడు నిందుబు త్రిజులహీనపరాక్రమ! యింద్రయజ్ఞమం
దెసఁగిన వారికంటె ఘనులెన్న ధురీణులు సర్వభంగులన్॥

క॥ వేదవ్యాసునియట్టిఁడె
కాదినపతి సదృశుఁడౌక సతస్యుండన నిం
కేదిమహోద్భుతమియ్యెడ!
నీదె యదృష్టంబుచూడ! నిఖిలోర్వీశా!॥

తే॥ గీ॥ ధృతిని నాస్తీకు హరించి ధాత్రిసుపర్వ
సత్తమాశ్యంబులంగొని జనాసుపలరి
సహితపరదుండు నై [illegible] సామ్యుఁ జక్కఁ జఘుఁ
డెల్లప్రభు నీ కాభీష్టంబు లిడును గాక ।

వ॥ నాకనాం[illegible] [illegible] యుక్తితో [illegible] వవ"
నని నిజ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
చుండ జనమేజయుండు [illegible] [illegible] యుక్తి
లను నగ్ని దేవునిఁ గొ[illegible] [illegible] నఘస్వాము ల
ల్లరు సర్వాలగంది [illegible] [illegible] [illegible] ను
నట్లయి యుష్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
నిఁగాదని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యెల్ల యుము.

వసుధకు హింసయుఁ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
బొసఁగుట మోదము చేసికొనుట సంపూర్ణ ప్రభావ [illegible]
ననుగొనాతికిఁ జెప్పనేలయుకి [illegible] మహా [illegible] సం
[illegible] సముద్రమ వడిసర్పయాగ మిటపై ధాత్రీశ! చాలింపుమా !॥

వ॥ అంత సదస్యులందఱు నొక్క మొగిన "యిట్టి మహాత్మున కెట్టియభీష్టంబైన నీయందగును" అని యైకకంఠ్యమునఁ జెప్ప జనమేజయుండును దదభీష్టంబొసంగని నాఁడమ్మహాత్ముండు శపించునని భయపడి యాతని కభిమతంబుగ నంతటనే సర్పయాగం బుడిగించెను.

అటఁ దక్షకుండును బ్రాహ్మణద్విజమంత్రమంత్రితుండై శతమఖురథంబునుండి యాకర్షింపఁబడి నాల్కల ఫేనంబులు

గ్రక్కుచు జనులు విస్మితులై యాలోకనంబు సేయఁ గలగుండు వడి యాకసంబునఁ దిరుగుచున్న సమయంబున నస్తీకుండు జీవచ్ఛవంబువలెనున్న యాతనిఁ గ్రమ్మఱించి యాగనివారణంబుఁదెలిపి భయంబుఁబాపియుంచెను. సభ్యులైన మునీంద్రులును నస్తీకుని ప్రభావంబును వేనోళ్ళఁ గీర్తించిరి.

క॥ తమి మీఱదినము నస్తీ
క మహాత్మునిఁ దలఁతు రెవరు కరుణావార్ధిఁ
శమియించి వారిపాపము
లమితముదంబొసఁగఁ గలుగవహులభయంబుల్ ॥

❧ భరతవాక్యము ❧

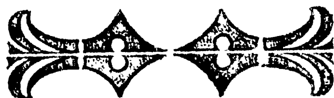
ఆ॥ వె॥ పాడిపంటలమరి ప్రజలెల్ల **సుఖ**యింపఁ
బ్రభువులవని ధర్మపాలనంబు
సేయుచుండ్రుగాత సృష్ట్యంత మిట్లు మా
భరతఖండమిది వఱలుఁగాత॥

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

తప్పు.	ఒప్పు.
5 ఆతనికి మాంత్రులరయి	ఆతనికి మంత్రులరయి
వినాపనంబుగలుగ	వినాశనంబుగలుగ
8 నట్లాయుబ్బె	నట్లయుబ్బె
9 పెఱిగి	పెఱిగి
13 తనకితరులంగాంచి	తనపితరులంగాంచి

10592